

Irodalmunk legnagyobb egyéniségei mindig együtt vállalták a nemzet és az emberiség ügyét, egyszerre voltak a magyarság és az emberi egyetemesség szószólói. Ilyen költő és írástudó volt a száz esztendeje született Babits Mihály is. Ady és Móricz mellett a Nyugat irodalmának — a század elején kibontakozott irodalmi forradalomnak — egyik szellemi irányítója. A Dunántúl szellemi örökségét hozta magával: a budapesti egyetem hallgatójaként, majd fiatal tanárként nyitott lélekkel fogadta be az európai műveltség nagy értékeit. Nyelveket tanult, filozófiával és műfordítással foglalkozott, s midőn a nagyváradi Holnap című antológiából megismerte nevét az irodalmi közvélemény, már az új magyar irodalom egyik legműveltebb költője volt.

Verseiben új lírai élményeket és új költői kultúrát hozott: korai költészete a megismerés szellemi kalandjait fejezi ki, a későbbiek során viszont mindinkább a huszadik századi értelmiség, a modern kor ellentmondásaival küzdő írástudó drámai tapasztalataival vetett számot.

Nemcsak verseivel, hanem regényeivel, tanulmányaival, műfordításaival is beírta nevét irodalmunk történetébe, és — elsősorban mint a Nyugat szerkesztőjének — a kor irodalmi életében meghatározó szerepe volt. Már pályája kezdetén a magyar irodalom és kultúra megújítására vállalkozó folyóiratnak kötelezte el magát, az első világháború, a levert forradalmak és Ady halála után pedig elsősorban neki kellett irányítani a Nyugatot. A folyóirat a két világháború között is irodalmunk, egész szellemi éle-

tünk vezető ereje maradt. A huszas években — a fájdalmas történelmi megrázkódtatások után — a Nyugat nehezen tudott megbirkózni a korszak erőszakos kihívásaival. Inkább az alkotómunka zártabb körében keresett feladatot, s a klasszicitás ideálját űzte maga elé. Erre a klasszicitásra támaszkodva képviselte az emberi egyetemeséget, s tiltakozott az ellenforradalmi politika megosztó hatalma ellen.

Babits nemcsak szerkesztőként, költőként is vállalta a küzdelmes hivatást: verseiben, valamint tanulmányaiban, publicisztikai írásaiban a szellemi ellenállás történelmi igazsággal mellett érvelt. Ezek a művei nemcsak művészi értékek, hanem politikai felelősségvállalások, cselekedetek is. Sohasem fogadta el az erőszakot, a barbárságot, a háborút, mindig a valóságos nemzeti érdekeket tartotta szem előtt, jól tudva, hogy ezek az érdekek egybevágnak az emberiség egyetemes érdekeivel.

Munkássága és szellemisége ma is időszerű: születésének századik évfordulóján mint élő hagyományra emlékezhetünk reá. Abban az értelemben, ahogyan Illyés Gyula beszélt róla — mesteréről és barátjáról —, számot vetve szellemi örökségének igazi értékeivel: „Babits alakjára most árad csak a világosság. Most kezdődik útja is. Figyelve nézek rá, s bámulom a jelenséget: aki valaki, annak épp elég egy helyben állnia, hogy rengeteg dolog történjék vele. Mozdulatlanul is folyton cselekszik: méri az esztendőket és a szíveket.”

POMOGÁTS BÉLA

Babits Mihály: Útinapló (Részlet)

... Most a Tisza partján állok, mögöttem a porváros, és jobbra a parton egy fényes épület mi volna más porvárosban? Kórház, De a por néhol csillogó, és a porváros néha szép. Csillog a por az erős szélben, és csillog a por a fák tetején. A lemenő nap arannyá festi a port és a kis, féltelmes vizet a könnyed-ívű, hatalmas hídj alatt. A parti sétateren tolong a tömeg; tétlen asszonyok és bámész diákok. Meleg van. A porvárosban nincs tavasz, hanem mindjárt nyár van; poros fülledés és nyitott ablakokból zongoraszó. Itt minden tág; széles, egyenes utcák; s itt minden magyar és igenis durva magyar szavak hangosan járnak az utcákon. A buckák közt vagyunk, s kihajtva a tanyákhoz, bokáig süllyedsz a homokba, mintha puha bársony szőnyegen járnál. Itt az emberek szemében a homoki bor tompa fényét látom. Emlékszem egy versre, amit a porvárosban írtam.

EGY VERS, AMIT A PORVÁROSBAN ÍRTAM

Ezen a száraz délutánon,
mely űnt sorsodnak képe tán,
mihez fordulsz? — Bármint utálom,
karjába ölt e délután.

Emlékim albumát kitárom
lapjára bámulok bután,
hol annyi régi délutánon
úszik holt szirmok illatán.

Az utcán sápatag diákok,
A kertben vérszegény virágok,
az udvaron porülte fák.

És testtelen felhők az égen
és fulladó szellők a réten
s a kapuk alatt vén kofák.

... De ha kilépsz a porváros legszebb terére, megbékülsz. Ott magas paloták, ott új, szép szobrok vannak fák között, ott gesztenyesorok a gyönyörű négyzetben. Ott zene és elegáns asszonyok, dallamos mozgások; s villanyos reflektor fehér fénye játszik a fekete lombokon. Ott előtted a kettős város háza, sóhajok hídjával és egy kis karcos toronnyal. Hányszor néztem ezt a toronyocskát a gyönyörű ég háttérében; az ég itt indigószínű és a toronynak este égő szeme van, s kacéran hordja cifrázott erkélyét, mint csipkét a kecses táncosnő. S hányszor képzeltem, hogy a kecses torony a felhők előtt nesztelen táncot jár!

(Nyugat, 1909. november 1.)

Babits Angéla két levele Babits Mihályhoz

Babits Angélanak, a későbbi Kiss Istvánnénak (1886—1935) bátyjához, a szegedi főreáliskolában tanító Babits Mihályhoz írott leveleiből adunk közre kétőt. Lelehetjük az Országos Széchényi Könyvtár Babits-archívuma. A levelek megértéséhez nincs szükség hosszú jegyzetekre. Babits 1906 és 1908 között tanárkodott Szegeden, ahogyan ő nevezte: Porvárosban. Húga az egyik budapesti tanítóképzőbe járt. Az első levélben Babits Angéla arról érdeklődik, hogy hús-vétszombaton tud-e találkozni bátyjával Budapesten, és utazhatnak-e együtt haza Szekszárdra.

A második levélben szereplő Pisti, Babits István, Angéla és Mihály öccse. A sors kegyes volt hozzá, megérte költőbátyja születési centenáriumát. A Buday-család anyagi ágon állott rokonságban a költővel. Közülük Buday Dezsőt (1879—1919), a költő unokabátyját, a kecskeméti jogakadémia tanárát, a Tanácsköztársaság kecskeméti direktóriumának a tagját a Héjjas-különműny 1919. november 20-án az orgoványi erdőben meggyilkolta.

A. F.

1.

Bp. 1907. III./18.

Kedves Misi! Mivel én is csak szombaton mehetek, azt hiszem, együtt utazhatunk. Tehát írd meg kérlek, jöhetsz-e Te is szombaton, akkor ismét találkozhatnánk úgy, mint karácsonykor a pályaudvar II. osztályú várótermében s 3 órákor együtt folytathatnánk az utazást. Ez esetben arra is kérnél, volna-e Neked annyi pénzed, hogy nekem 2 frt. erejéig kölcsönözhetnél? Felelj kérlek azonnal kérdéscimre, mert különben hazulról kell pénzt kérnem. Nagyon szeretném, ha együtt utazhatnánk, tehát ha lehetséges, végezd úgy dolgodat.

Remélem, most már nem váratsz soraidra, hanem azonnal megírod a biztosat. Én jól vagyok, de tömérdek a dolgom, azért sietek levelemmel is. Ezer-szer csókol a viszontlátásig szerető húgod

Angyus. Felej azonnal!

A levél címzése: Tekintetes Babits Mihály főreálisk. tanár úrnak, Szeged, Áll. főreáliskola,

2.

Bp. 1907. IV./16.

Kedves Misi! Már megérkeztem óta folyton akarok Neked írni, de sosem jutok hozzá, annyira a dolgom. Haza is még csak egy levelet írtam, s tegnap írta Pistike, hogy Anyi megint beteg, fekszik, meghűlt és köhög. Mi most már elkezdjük a képesítőre való készülést, holnapután meg már meglesz az írásbeli képesítő tanításból, t. i. egy tanítási tételt kell kidolgozni, amit majd a képesítőn el is fogunk tanítani. Elmúlt-e a meghűlése, s hogy érzed magad, írd Anyinak is hogylétekről, mert Pista írta, hogy várnak leveledre. Vajon most is még annyira el vagy foglalva, mint húsvét előtt? Tudod-e, hogy Buday Béla milyen nagy beteg, a gyomorhuruthoz tüdőgyulladást kapott, s folyton magán kívül van. Dezső, Kálmán, Klárka mind itt fenn vannak.

Remélem, felelsz levelemre, én írnék többet is, de nincs időm, tehát Isten veled, sok csókot küld

Angyus.

A levél címzése: Tekintetes Babits Mihály főreálisk. tanár úrnak, Szeged, Vitéz utca 16. földszint jobb.

Babits Mihály

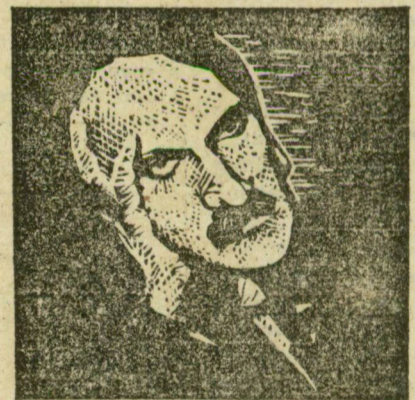
Halavány téli rajz

Milyen fehér csöndesség ez!
Messze házunk téiben ül.
Gyere az ablakhoz, édes!
Csókolj meg és nézz körül!
Süt a nap, elállt a hó már,
mégis pelyhek hullanak:
puhán, halkán, pehelymód száll
pillanat és pillanat.

Gyere, édes, az ablakhoz,
téríts szét az udvaron!
Nézd, a friss, a lágy, a vaskos
szőnyegen még semmi nyom!
Csak a kis szolgáló lába
rajzolódik halavány,
s elvész, mint a Szaharába
egy zarándok karaván.

Szalma közt fagyottan áll a
kert fűzes mélyén a kút,
intve dermedt jégzakállá,
hogy az év, mint óra, fut.
Jertek apró, jertek sűrű
pillanatok pelyhei
jobban mint e szalmagyűrű
szívünk kútját védeni.

Milyen furcsa füstünk árnya
a túlsó tető haván;
mintha távol emlék szállna
rokon szívbe tétován.
Ki gondolhat ránk e csöndben,
míg körülvált az hó?
Titkos lánc nyúl át a földön
összekötve, aki jó.

PAPP GYÖRGY METSZETE

Veress Miklós

Babits

Már csak a szem Augusztus kék-parázs
egévé tengeredő fájdalom
Már csak a fül: céltalan kopogás
ahogy Oedipusz botorkál vakon

Óriás homlok atomrobbanás
tarolta föld Körömből nőtt karom
a haladéktalan Tündér balázsolás
Átmetszett hit hazátlan irtalom

Itt állunk most köröttem hogy taníts
rákmarta gége némaságnak pokla
megcsontult két kéz írástudók

Nyelvünk alatt a lét nehéz kavics
de próbáljuk arcodról már dadogva
leolvasni az emberarcú szót